

بررسی میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته های آموزش فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران

ابوبکر کریمی^۱

چکیده:

یکی از مسائل و دغدغه های جوانان امروزی، شغل است که غالباً بدون توجه به زمینه های استعداد، علاقه، رغبت و هدف مشخص در زندگی تحصیلی و دوره مهارت آموزی انتخاب می گردد. در بسیاری از کشورهای پیشرفته در کنار موسساتی که دانش آموزان را برای اشتغال به کار تربیت می کنند، مراکز خاصی نیز برای راهنمایی و هدایت تحصیلی وجود دارد. این مراکز که از راهنمایان با تجربه ای برخوردار هستند، با اتکا به روش ها و شیوه های علمی به مراجعان کمک می کنند تا ضمن انتخاب راه و روشی روشن به خود و جامعه فایده رسانند. مقاله حاضر در صدد است که میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه را بر روی انتخاب رشته های آموزش فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران مورد بررسی قرار دهد. روش پژوهش توصیفی- پیمایشی است. جامعه آماری شامل تمامی دانش آموزان شاهد و غیر شاهد سالهای دوم و سوم شاغل به تحصیل در هنرستانهای فنی و حرفه ای استان مازندران می باشد (۷۵ و ۱۶۱۹۱ نفر). نمونه آماری شامل ۶۳ نفر از دانش آموزان شاهد و ۳۷۲ نفر از دانش آموزان غیر شاهد می باشند. برای تحلیل داده ها از آزمون آماری T استیودنت، استفاده شده است. نتایج تحلیل حاکی از آن است که هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته های فنی و حرفه ای دانش آموزان غیر شاهد و شاهد تاثیر زیادی ندارد. همچنین یافته های پژوهش نشان می دهد که میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه، بر انتخاب رشته های آموزش فنی و حرفه ای در دو گروه یکسان نبوده، و تفاوت معنی داری در بین آنها مشاهده شده است.

واژگان کلیدی:

هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه، آموزشهای فنی و حرفه ای، دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران

۱- دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی دانشگاه علامه طباطبایی و معاون نوسازی و تحول اداری استانداری کردستان. پست الکترونیک:

Aboubakr.Karimi@yahoo.com. تلفن همراه: ۰۹۱۸۳۷۷۲۳۵۹

A study of the effects of Career guidance and counseling on Shahed and non-Shahed high school students study in vocational and technical branches in mazandaran province

Aboubakr Karimi¹

Abstract

One of the issues and concerns of today's youth, jobs that often regardless of aptitude, interest, desire and purpose in life is the choice of academic and vocational courses. In many developed countries with institutions that are training students for employment, special centers for educational guidance there. The centers, which the guides are experienced, relying on scientific methods and practices To help clients choose the way your turn to benefit society and themselves. This article aiming at analyzing the degree of impact of Career guidance and counseling Shahed and non- Shahed students selection technical and vocational branches in high schools in mazandaran province. In this study the method of research was descriptive- survey. The total population of study include all ۲rd and ۳rd Shahed and non-Shahed Technical and vocational students (respectively ۷۵ and ۱۶۱۹۱), in which and ۶۳ students of shahed, ۳۷۲ of other high schools are selected as samples. The T student test have been used for data analysis. The Career guidance and counseling analysis have shown is not effective factor in selection of course study in shahed and other students. But he researcher have found any significant difference between two groups

Keyword:

Career guidance and counseling , technical and vocational training, Shahed and non- Shahed students in mazandaran province

¹-PhD student at Allameh Tabatabai University and deputy governor of Kurdistan modernize and transform. E-mail: Aboubakr.Karimi@yahoo.com. Mobile: ۰۹۱۸۳۷۷۲۳۰۹

۱- مقدمه^۲ و بیان مسئله^۳:

یکی از مسائل و دغدغه های جوانان امروزی، شغل است که غالباً بدون توجه به زمینه های استعداد، علاقه، رغبت و هدف مشخص در زندگی تحصیلی و دوره مهارت آموزی انتخاب می گردد. (ایزدی، ۱۳۸۳). بنابراین انتخاب راه حل های مناسب ضرورتی اجتناب ناپذیر است. در بسیاری از کشورهای پیشرفته در کنار موسساتی که دانش آموزان را برای اشتغال به کار تربیت می کنند، مراکز خاصی نیز برای راهنمایی و هدایت تحصیلی وجود دارد. این مراکز که از راهنمایان با تجربه ای برخوردار هستند، با اتکا به روش ها و شیوه های علمی به مراجعان کمک می کنند تا ضمن انتخاب راه و روشی روشن به خود و جامعه فایده رسانند (همان منبع و ۲۰۱۳، *Al-Agil*).

تحقیقات نشان می دهند (هیلی، نقل از زندی پور، ۱۳۸۱، ۲۰۰۶، *Akoojee And McGrath*). که پس از برخورداری از موهبت سلامت جسمانی، توفیق شغلی مهم ترین عامل سلامت روان و سعادت و شادکامی اشخاص بوده است. لذا درک و اعمال آموزش و پرورش که موجب هدایت فرد در راستای این توفیق خواهد شد باید یکی از اهداف هر نظام آموزش و پرورش باشد. بنابراین با در نظر گرفتن نقش اساسی تصمیم گیری در مورد انتخاب رشته تحصیلی و شغل در زندگی نوجوانان و جوانان، سازمان تعلیم و تربیت در هر جامعه باید بستر لازم برای انتخابی آگاهانه و منطقی را برای افراد آن جامعه فراهم آورد. در این زمینه باید تلاش کرد که تمامی عوامل تاثیر گذار بر این فرایند مورد توجه قرار گیرد. در همین ارتباط با بررسی های انجام شده (اصغری پور، ۱۳۸۹) این عوامل به شرح زیر طبقه بندی شده است:

- عوامل فردی و شخصی شامل: هوش، استعداد، علایق، ویژگیهای شخصیتی، جنسیت، معلومات و مهارت؛
 - عوامل محیطی شامل: خانواده، شرایط اجتماعی، اقتصادی و اقلیمی.
- در خصوص عوامل اجتماعی موثر در انتخاب شغل، اکثر محققان رابطه بین زمینه های خانوادگی با ترجیح های شغلی و انتخاب شغل دانش آموزان و دانشجویان را بررسی نموده اند (رشاد منش، ۱۳۷۸).

در مراحل مختلف تربیتی و تحصیلی، دوره متوسطه از لحاظ مبانی فلسفی، زیستی، روانی و اجتماعی دوره بسیار مهمی است، زیرا این دوره مقارن است با دوره نوجوانی و بلوغ و تحولات متعدد جسمانی، روانی و بروز استعدادها و اختصاصی. دوره متوسطه دوره ای انتقالی میان آموزش و زندگی و دوره گذر از آموزش عمومی به عالی و تخصصی است از این رو در این دوره استفاده از خدمات راهنمایی و مشاوره مورد تاکید بیشتر صاحب نظران تعلیم و تربیت قرار گرفته است (سیف، ۱۳۸۳ و صافی، ۱۳۸۸). در بسیاری از کشورها و از جمله ایران، دوره آموزش متوسطه منبع اصلی تربیت نیروی انسانی غیر ماهر و ماهر به شمار می رود و از این راه تاثیر ویژه ای در میزان موفقیت برنامه های توسعه اقتصادی- اجتماعی می گذارد (کلیات نظام جدید آموزش متوسطه، نقل از دریکوند، ۱۳۹۰).

دانش آموزان دوره متوسطه با انتخاب شغل و اشتغال فاصله زیادی ندارند، در نتیجه مقدمات اشتغال باید فراهم آید در پایان این دوره حساس، دانش آموزان باید با توجه به آموخته های خود بتوانند به بازار کار راه یابند و زندگی مستقلی را آغاز کنند. لذا اطلاعات شغلی ارائه شده در آموزش متوسطه باید جوانان را برای درک و پذیرش

۲- Introduction

۳- Deffinition Of The Problem

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزشی و اشتغال

مسئولیت های شغلی آماده سازد. مخصوصا این اطلاعات و نیز آموزشها باید طوری ارائه شوند تا آن دسته از جوانان که به هر دلیل به ادامه تحصیلات دانشگاهی موفق نمی شوند، آماده اشتغال و جذب در بازار کار گردند (شفیع آبادی، ۱۳۹۰).

این پژوهش به دنبال آن است که نشان دهد، میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در هدایت دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران به رشته های فنی و حرفه ای تا چه اندازه بوده است. و آیا تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در دو گروه یکسان است. به بیانی دیگر سوال اصلی این است که آیا هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه بر روی انتخاب رشته های آموزش فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران تاثیر دارد؟ در این مطالعه دانش آموزان شاهد به کسانی اطلاق می شود که پدران آنها جزء شهداء، مفقودان، آزادگان و جانبازان ۵۰٪ و بالاتر باشد (بخشنامه شماره ۴۰/۴۰۰/۳۳۰ وزارتخانه آموزش و پرورش برای سال تحصیلی ۸۵-۸۴). و به سایر دانش آموزان مشغول تحصیل دانش آموزان غیر شاهد گفته می شود. به دلیل گستردگی حیطه پژوهش، دامنه تحقیق به استان مازندران محدود می باشد.

۲- پیشینه پژوهش

۲-۱. چشم انداز تاریخی مشاوره و راهنمایی شغلی در ایران و جهان

راهنمایی شغلی به طور عام، با نظام استاد، شاگردی آغاز شده است و والدین در گذشته فرزندان خود را برای برعهده گرفتن شغل خود آماده می ساختند و مهارت های ضروری را به آنان می آموختند. در آمریکا در سال ۱۹۰۸ برای اولین بار راهنمایی حرفه ای بوسیله فرانک پارسونز^۴ با روش علمی انجام شد (حسینی، ۱۳۹۱). دیدگاه تایلر^۵ در رابطه با استخدام مناسب ترین کارگران برای کار در کارخانه ها به منظور بالا بردن کارآمدی و بهره وری، در گسترش راهنمایی شغلی در جهان نقش بسزائی داشت. اصطلاح راهنمایی شغلی برای اولین بار در جهان در سال ۱۹۱۴ به طور رسمی در کنگره ای که در بروکسل تشکیل شد، به کار رفت (شفیع آبادی، ۱۳۹۰).

در سال ۱۹۳۳ با تشکیل مراکز اشتغال و کاریابی، اقدامات مفیدی برای برقراری توازن بین عرضه و تقاضا به منظور توزیع متناسب نیروی کار به وجود آمد. مقارن سال ۱۹۴۴ ضمن ایجاد تغییر در نظام آموزشی انگلستان، به راهنمایی شغلی توجه خاصی مبذول و در سال ۱۹۴۸ عملا از راهنمایی شغلی در آموزش و پرورش انگلیس استفاده شد. سال ۱۹۵۱ نقطه عطفی در تاریخ راهنمایی شغلی در دنیا محسوب می شود. از این سال به بعد نظریه های انتخاب شغل مطرح شد و اولین بار گینزبرگ اقتصاد دان معروف آمریکائی و همکارانش در کتاب انتخاب یک شغل عقاید خود را مطرح ساختند. بالاخره یکی از مهم ترین قدمهای نهضت مشاوره مدارس در دهه ۱۹۶۰ "بیانیه خط مشی مشاوران مدارس متوسطه" بود که بعنوان یک بیانیه رسمی، توسط "انجمن آمریکائی مشاوران مدارس" (ASCA^۶) تدوین و مورد تصویب قرار گرفت. این تلاش که برای تعیین نقش و عمل مشاوران مدارس بعمل آمد، متکی به تأیید ۶۰۰۰ مشاور مدرسه، به علاوه معلمان، مدیران مدارس، و سایر دست اندرکاران تعلیم و تربیت بود (Gasskov, ۲۰۰۰).

^۴ - Frank Parsons

^۵ - Taylor

^۶ - American School Counselors Association

در ایران مساله راهنمایی از سال ۱۳۳۷ مطرح شد و راهنمایی حرفه ای نیز پس از آن مورد توجه قرار گرفت. از سال ۱۳۵۰ که برنامه های راهنمایی در مدارس راهنمایی تحصیلی به مرحله اجرا درآمد یکی از برنامه هائی که به آن عنایت خاص مبذول گردید، دادن اطلاعات شغلی و تهیه بروشورهای شغلی بوده است (حسینی، ۱۳۹۱). در مهرماه ۱۳۷۱ برنامه راهنمایی و مشاوره در نظام جدید آموزش و پرورش در مدارس متوسطه کشور با تاکید بر راهنمایی تحصیلی و شغلی آغاز گردید (شفیع آبادی، ۱۳۹۰). این فعالیت به شکلهای مختلف همچنان ادامه دارد.

۲-۲. نظریه های انتخاب شغل

نظریه پردازانی مانند گینزبرگ^۷ و هالند^۸ (شفیع آبادی، ۱۳۸۸ و حسینی، ۱۳۹۱) به نقش آموزشهای شغلی و حرفه ای در انتخاب شغل اشاره کرده اند. به نظر گینزبرگ انتخاب شغل فرایندی است که در طی دوره معینی انجام می پذیرد و در این دوره فرد بین انتظارات، امکانات و خصوصیات فردی سازش و توافق بوجود می آورد (شفیع آبادی، ۱۳۸۸). گینزبرگ تاثیر آموزشهای فنی و حرفه ای در انتخاب شغل را در بین سنین ۱۸-۲۴ سالگی (مرحله واقع بینی^۹) مورد تاکید قرار می دهد. مرحله واقع بینی به سه دوره مکاشفه^{۱۰}، تبلور^{۱۱}، و تعیین^{۱۲} تقسیم می گردد. فرد در طی این مرحله به انتخاب رشته تحصیلی می پردازد.

هالند معتقد است پس از شناسائی شخصیت مراجع باید او را به محیط شغلی مناسب وی راهنمایی نمود. او نوع شخصیت را از طریق سیاهه ترجیح شغلی^{۱۳} و پرسشنامه های رغبت مربوط به مشاغل ارزیابی می کند (حسینی، ۱۳۹۱). از تحقیقات همچنین نتیجه گرفته می شود که در ایجاد نوع خاصی از شخصیت عواملی از قبیل رفتار والدین، زمینه های خانوادگی، عقاید و هدفهای والدین دخالت قطعی دارند که می توانند در ایجاد برنامه های تعلیم و تربیت کودک مورد استفاده قرار گیرند (سیف، ۱۳۸۳).

۲-۳. انتخاب شغل در نوجوانی و مسائل آن

بنظر سوپر^{۱۴}، انتخاب شغل، یکی از مراحل رشد زندگی آدمی است که در آن مرحله، فرد می کوشد:

- ۱- نقشی که مایل به ایفای آنست از خود ظاهر سازد
- ۲- نقش شغلی را با مفهومی که از خویشتن دارد مطابقت دهد
- ۳- خود را در قبال واقعیت ها بیازماید تا معلوم شود که عملا می تواند با تصویری که از خویشتن دارد زندگی کند یا نه (مهرآرا، ۱۳۸۳: ۲۷۵).

به نظر رابینسون^{۱۵} فقدان اطلاعات لازم در مورد شغل، و ناتوانی در تصمیم گیری در انتخاب شغل از جمله مشکلات نوجوانان در رابطه با اشتغال محسوب می شوند (نامدار پور، ۱۳۷۹).

^۷ - Ginzberg

^۸ - John Halland

^۹ - Realistic period

^{۱۰} - Exploration

^{۱۱} - Crystalization

^{۱۲} - Specification

^{۱۳} - Vocational Preference Inventory

^{۱۴} - Super

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

- مشکلات شغلی گاهی معلول خصلت های فردی است و گاهی ریشه اجتماعی دارد. مهمترین مشکلاتی که معلول خصلت های فردی است عبارتند از:
- ۱- عدم هماهنگی بین تواناییها، رغبت های فرد با شرایط لازم برای احراز شغل
 - ۲- فقدان تصمیم گیری که بیشتر نتیجه نداشتن استقلال و اعتماد به نفس است
 - ۳- کمبود اطلاعات درباره دنیای کار
 - ۴- ناسازگاری های عاطفی
- مهمترین مشکلات اجتماعی عبارتند از:
- ۱- جامعه، امکانات کافی برای احراز مشاغل را در دسترس افراد قرار نمی دهد و شرایط آن را فراهم نمی کند.
 - ۲- علیرغم درخواست افراد، انتظارات خود را به طور مرئی یا نامرئی بر آنها تحمیل می کند.
- انتخاب شغل در نوجوانان به صورت غیر سیستماتیک و معمولاً تحت تاثیر عوامل متعددی قرار می گیرد (صالحی عمران، ۱۳۸۳) که مهمترین آنها عبارتند از:
- ۱- تعلق طبقه ای: تعلق طبقه ای از راههای مختلف در هدف های شغلی تاثیر می گذارد نظیر:
 - تفاوت امکانات زندگی، هدف های شغلی طبقات مختلف اجتماعی را توجیه می کند و در نتیجه، نوجوانان هر طبقه اجتماعی به مشاغل مشخصی گرایش پیدا می کنند؛
 - ارزش های شغلی و اعتبار اجتماعی مشاغل را از دید افراد طبقات مختلف اجتماعی متفاوت می سازد.
 - ۲- نفوذ والدین
 - ۳- نقش جنسیت در گزینش شغلی
 - ۴- آگاهی و دانش شغلی
 - ۵- عوامل روانی
 - ۶- عوامل اجتماعی نظیر: فشار خانواده، ارزشهای اجتماعی و فرهنگی، میزان امکانات هر جامعه و فرصتهایی که در اختیار افراد هر جامعه قرار می گیرد در انتخاب شغل موثرند.
 - ۷- استعداد و علائق
 - ۸- عوامل آموزشگاه نظیر معلمان، مشاوران و ارزش های همسالان نیز در انتخاب های شغلی نوجوانان تاثیر می گذارند (مهرآرا، ۱۳۸۳).

۲-۴. اهداف و ضرورت های راهنمایی و مشاوره شغلی

هدف اصلی راهنمایی شغلی به طور کلی آنست که فرد پس از شناسایی خصوصیات خویش و آشنا شدن با ویژگیهای مشاغل، به انتخاب شغل مناسب بپردازد. در دوره دبیرستان، راهنمایی شغلی دو هدف اصلی دارد: اول آنکه با فراهم کردن امکانات و موقعیت، دانش آموز با خود شناسی و شغل شناسی کاملتر و دقیق تر طرح ریزی شغلی را انجام دهد و مشکلات موجود در انتخاب شغل را بر طرف سازد دوم آنکه باید اطلاعات دقیق تری درباره نتایج آزمونهای روانی، شناسایی مشاغل متعدد امکانات و فرصتهای استخدامی در دسترس دانش آموزان قرار گیرد؛ که معمولاً راهنمایی شغلی در مدارس از طریق "بازدید، معرفی مشاغل، ارائه واحد شناسایی مشاغل، مقاله نویسی شغلی، نمایشنامه شغلی، اشتغال در ایام فراغت و مصاحبه های شغلی" اجرا می شود (شفیع آبادی، ۱۳۹۰).

^{۱۵} - Robinson

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

تفاوت‌های فردی از نظر هوش، استعداد و علائق از یکسو و تنوع مشاغل از سوی دیگر لزوم راهنمایی حرفه ای را ایجاب می کند. در راهنمایی حرفه ای توانائی‌ها و نیازهای فردی بررسی و با خصوصیات شغلی منطبق می گردد. خصوصیات شغلی به وسیله موسسات تحقیقی از طریق مقیاس درجه بندی و اظهار نظر صاحبان مشاغل تعیین می گردد و در این زمینه مشخص می شود که هر حرفه چه توانائیهای را ایجاب و چه نیازهایی را ارضاء می کند. توانائیها و نیازهای فردی با توانائیهای مورد لزوم مشاغل و نیازهای ارضاء شده بوسیله هر یک از آنها، منطبق و جهت مناسب به دانش آموزان ارائه می شود. در راهنمایی حرفه ای علاوه بر کمک فردی بهبود وضع جامعه نیز مورد نظر است و همچنین اجرای برنامه راهنمایی حرفه ای در مدارس موجب می شود که مرز جدائی بین مدرسه و جامعه شکسته شود (شهراسبی، ۱۳۸۵).

دانالد سوپر روانشناس حرفه ای می گوید: راهنمایی حرفه ای متضمن دو هدف است:

۱- در فرد سازش حرفه ای بوجود آید. ۲- وضع اقتصادی کشور یا جامعه با استفاده از نیروهای انسانی بهبود یابد (حسینی، ۱۳۹۱)

تغییر جامعه سنتی به صنعتی، کنجکاوای کودکان و اندیشیدن درباره اینکه چکاره می شوند و ازدیاد مشکلات شغلی دانش آموزان مدارس از دیگر نکات ضرورت راهنمایی شغلی و حرفه ای می باشد.

۲-۵. وظایف کارکنان آموزشگاه در ارتباط با خدمات راهنمایی

کارکنان راهنمایی مدرسه شامل افرادی مانند مشاور، معلم، مدیر، معاون و مربی پرورشی و سایر افرادی است که هر کدام وظایف و نقشهای متعددی را بر عهده دارند. نقش مشاور مدرسه سنجش مشاوره، مشورت و هماهنگی خلاصه می شود. و معلم دارای نقشهایی چون کشف توانائیهای دانش آموزان، شناخت مسائل و مشکلات آنها، پیشگیری، ارجاع راهنمایی تحصیلی و شغلی و مشورت با اولیای دانش آموزان است. مهم ترین وظایف مدیر در رهبری، هماهنگی و تامین امکانات لازم برای فعالیتهای مشاوره ای است که در این راه معاون مدرسه او را یاری می دهد. مربی پرورشی نیز با برنامه ریزی های فعالیتهای فوق برنامه با مجموعه راهنمایی مدرسه همکاری می کند (اصغری پور، ۱۳۸۹)

۲-۶. شیوه هدایت تحصیلی برای شاخه فنی و حرفه ای

هدف: هدایت دانش آموز به مناسب ترین شاخه یا رشته تحصیلی بر اساس استعداد، علاقه و به تناسب نیاز و امکانات کشور می باشد. مشاوران، اولیاء دانش آموزان پایه اول دبیرستان را مطابق تقویم اجرائی به واحد آموزشی دعوت و ضمن توضیح اهداف نظام آموزش متوسطه در مورد سیاستهای آتی کشور و مسائل علمی - فرهنگی و میزان نیاز جامعه به تخصصهای مختلف و اهمیت هر یک از شاخه های فنی و حرفه ای آنان را راهنمایی می کنند؛ که همین اقدامات را نیز هم به صورت فردی و گروهی در مورد دانش آموزان اجرا و برگه نظر خواهی از آنان را جمع آوری می کند (معاونت آموزش وزارت آموزش و پرورش، ۱۳۸۹).

۲-۷. مروری بر مطالعات انجام شده

مطالعاتی که در زیر به اختصار توضیح داده می‌شوند در سالهای اخیر در حوزه پژوهش حاضر انجام گرفته است:

معماری (۱۳۸۵) چنین نتیجه گرفت که بین میزان مشاوره و راهنمایی دانش آموزان در انتخاب رشته های فنی و حرفه ای و گرایش آنان به این رشته ها همبستگی وجود دارد. و بین آگاهی دانش آموزان از منزلت اجتماعی رشته های فنی و حرفه ای و امکان ادامه تحصیل در رشته های فنی و حرفه ای و گرایش آنها به این رشته ها همبستگی وجود دارد.

بررسی سالاری (۱۳۸۴) در سطح دبیرستانهای یزد نشان داد که ۶۱/۵٪ از پسران و ۵۱٪ از دختران اطلاع متوسطی از شاخه فنی و حرفه ای دارند. علاقه دختران به تحصیل در شاخه فنی و حرفه ای کمتر از پسران می باشد. ۷۲٪ از دانش آموزان معتقدند که والدین بخاطر علاقه مند بودن فرزندان به امور فنی، آنان را تشویق به تحصیل در این شاخه می نمایند. بهترین مشوق دانش آموزان به تحصیل در شاخه فنی و حرفه ای و کاردانش مشاوران نظام جدید هستند.

طهماسبی (۱۳۸۷) گزارش داد که پرستیژ و موقعیت اجتماعی رشته های فنی و حرفه ای، نفوذ مشاوران مدرسه و دخالتهای خانواده از جمله عواملی است که در انتخاب رشته هنرجویان در استان زنجان موثر بوده است.

۳- سوال و فرضیه پژوهش

سوال اصلی:

آیا هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه بر روی انتخاب رشته های آموزش فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران تاثیر دارد؟
فرضیه:

میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته های فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد یکسان است.

۴- روش پژوهش^{۱۶}

تحقیق حاضر بر اساس ماهیت توصیفی- پیمایشی و با توجه به هدف کاربردی می باشد. برای گردآوری اطلاعات به طریق زیر عمل نموده است: الف- مطالعه اسناد، مدارک و کتابهای مرتبط ب- تهیه و اجرای پرسشنامه؛ پرسش نامه مورد استفاده محقق ساخته بوده و بر اساس طیف لیکرت^{۱۷} تنظیم گردیده است.

۴-۱. جامعه^{۱۸} نمونه^{۱۹} و روش نمونه گیری

تمامی دانش آموزان شاهد و غیر شاهد سالهای دوم و سوم (پسر، دختر) شاغل به تحصیل در هنرستانهای فنی و حرفه ای استان مازندران. "مطابق آمار سال ۱۳۹۰، ستاد شاهد آموزش و پرورش استان مازندران ۷۵ نفر دانش

^{۱۶} - Research Method

^{۱۷} - Licert

^{۱۸} -Population

^{۱۹} -Sample

آموز شاهد مشغول به تحصیل در هنرستانهای فنی و حرفه ای هستند و مطابق آمار آموزش و پرورش استان مازندران تعداد دانش آموزان دوره فنی و حرفه ای شهری و روستائی غیر شاهد (۱۶۱۹۱ نفر) می باشند^{۲۰} نمونه گیری بصورت تصادفی طبقه ای می باشد؛ بر اساس جدول مورگان، ۶۳ نفر از دانش آموزان شاهد و ۳۷۲ نفر از دانش آموزان غیر شاهد به عنوان نمونه انتخاب شدند و سپس تعداد نمونه ای که در هر شهر باید به نسبت تعداد دانش آموز، جنسیت، سالهای تحصیلی، تعداد آموزشگاه، داشته باشیم؛ انتخاب گردید.

۲-۴ روایی^{۲۱} و اعتبار^{۲۲} ابزار پژوهش

جهت تعیین روایی پرسشنامه از نظرات اساتید دانشگاه و متخصصان موضوعی (روایی محتوایی)^{۲۳} استفاده شده است. برای سنجش میزان اعتبار از تکنیک آماری آلفای کرونباخ^{۲۴} استفاده گردیده، که ضریب مذکور ۰.۸۳ برآورد شده است.

۳-۴. شیوه تجزیه و تحلیل اطلاعات

از آمار توصیفی برای خلاصه کردن داده ها و از آزمون لوین^{۲۵} (T استیودنت) برای آزمون فرضیه ها استفاده شده است.

۵- یافته های پژوهش^{۲۵}

برای آزمون فرضیه پژوهش چهار سوال در پرسشنامه طراحی گردید که به شرح جدول زیر می باشد.

جدول ۱-۵. تناظر فرضیه پژوهش با سوالات پرسشنامه

عنوان فرضیه	میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه بر روی انتخاب رشته های فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد یکسان است.
سوالات پرسشنامه	تا چه اندازه مشاور مدرسه در ایجاد انگیزه نسبت به انتخاب رشته های فنی و حرفه ای، تاثیر داشته است؟
	تا چه اندازه در انتخاب رشته های فنی و حرفه ای معلمهای مدرسه نقش داشته اند؟
	تا چه اندازه مشاور مدرسه در مورد انتخاب رشته های فنی و حرفه ای به شما اطلاعات داده اند؟
	مدیر مدرسه، تا چه اندازه در انتخاب رشته شما نقش داشته است؟

نتایج به دست آمده (جدول ۲-۵) حاکی از این است که ۲۵/۸٪ پاسخهای دانش آموزان غیر شاهد و ۴۱/۲٪ پاسخهای دانش آموزان شاهد در طیف زیاد و خیلی زیاد قرار دارد. پاسخهای در حد متوسط دانش آموزان غیر شاهد ۳۶٪ و دانش آموزان شاهد ۲۷٪ است. ۳۸/۲٪ پاسخهای دانش آموزان غیر شاهد و ۳۱/۷٪ پاسخهای دانش آموزان

^{۲۰} - Validity
^{۲۱} - Reliability
^{۲۲} - Content Validity
^{۲۳} - Cronbach,s Alpha
^{۲۴} -Levene
^{۲۵} Research Findings

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی
مهارت آموزی و اشتغال

شاهد در طیف کم و خیلی کم قرار دارد. این ارقام نشان دهنده آن است که هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته های فنی و حرفه ای دانش آموزان غیر شاهد و شاهد تاثیر زیادی ندارد.

جدول ۲-۵. توزیع فراوانی پاسخ سوالات فرضیه پژوهش در دو گروه

گروه	میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته	خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
غیر شاهد		۴۰ (/۱۰/۸)	۱۰۲ (/۲۷/۴)	۱۳۴ (/۳۶)	۷۶ (/۲۰/۴)	۲۰ (/۵/۴)	۳۷۲ (/۱۰۰)
شاهد		۳ (/۴/۸)	۱۷ (/۲۷)	۱۷ (/۲۷)	۱۹ (/۳۰/۱)	۷ (/۱۱/۱)	۶۳ (/۱۰۰)
جمع		۴۳ (/۹/۹)	۱۱۹ (/۲۷/۴)	۱۵۱ (/۳۴/۷)	۹۵ (/۲۱/۸)	۲۷ (/۶/۲)	۴۳۵ (/۱۰۰)

با توجه به سطح معنی داری حاصل از آزمون t ، فرض H_0 رد می شود. یعنی میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه بر روی انتخاب رشته های فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد یکسان نیست (جدول ۳-۵). به بیان دیگر بین دو گروه تفاوت معنی دار وجود دارد.

جدول ۳-۵. نتیجه فرضیه پژوهش به وسیله آزمون (t)

شاخص گروه	حجم نمونه	انحراف معیار \pm میانگین	انحراف معیار \pm تفاوت میانگین ها	مقدار آماره t	سطح معنی داری
غیر شاهد	۳۷۲	۳/۹۶۱	۹/۹۵	-۲/۴۲۹	۰/۰۱۶
شاهد	۶۳	۴/۱۶۷	۱۱/۲۷		

چون مقدار Z محاسباتی (۲/۵) از مقدار Z جدول در سطح $۰/۰۵$ (۱/۶۴) بزرگتر است، بنابراین فرض H_0 رد می شود. یعنی نسبت بالای متوسط در هر دو گروه یکسان نیست. به عبارت دیگر، نسبت تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته های آموزش فنی و حرفه ای در بین دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران یکسان نیست (جدول ۴-۵).

جدول ۴-۵. آزمون برابری نسبتهای بالای متوسط سوالات فرضیه پژوهش

شاخص گروه	نسبت بالای متوسط	آماره Z	نتیجه
غیر شاهد	٪۲۶	۲/۵	H_0 رد

۶- بحث و نتیجه گیری^{۲۶}

مطالعه سالاری (۱۳۸۴) نشان داد، بهترین مشوق دانش آموزان به تحصیل در شاخه فنی و حرفه ای مشاوران هستند. نتایج تحلیلهای آماری فرضیه سوم پژوهش حاضر، تحقیق سالاری را تأیید نمی کند، یعنی هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه تاثیر زیادی در انتخاب رشته های فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران ندارد. با این همه در دو گروه تفاوت معنی داری بین سطوح پاسخها در طیف لیکرت مشاهده شده که نشانگر آن است، میزان تاثیر هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته های آموزش فنی و حرفه ای دانش آموزان شاهد و غیر شاهد استان مازندران یکسان نیست. به نظر می رسد در جامعه مورد نظر مشاوران مدارس از کارایی مناسبی در خصوص هدایت دانش آموزان به شاخه فنی و حرفه ای برخوردار نیستند. که این می تواند نشان دهنده ضعف مشاوران در انجام وظایف خود باشد. همچنین ممکن است تفاوت جامعه و زمان سبب به دست آمدن نتایج متفاوت تحقیق حاضر با مطالعه سالاری شده باشد.

۱-۶. پیشنهادات مبتنی بر نتایج تحقیق

۱. مشاوره های شغلی مدارس تاثیر زیادی در انتخاب رشته های فنی و حرفه ای توسط دانش آموزان شاهد و غیر شاهد نداشته است. لذا پیشنهاد می شود، مدیران و کارکنان راهنمایی مدارس از طریق دعوت از صاحبان مشاغل به منظور ایراد سخنرانی، نمایش فیلم راجع به مشاغل، نصب تابلوهایی راجع به مشاغل، تشکیل کتابخانه شغلی، تشکیل انجمن های آموزشگاهی به حرف مختلف، و گردش های علمی؛ دانش آموزان را به انتخاب رشته های فنی و حرفه ای تشویق نمایند.
۲. با توجه به اینکه آموزشهای فنی و حرفه ای نقش مهمی در توسعه کشور ایفا می کنند شایسته است تا مشاوران مدارس توجه بیشتری در راستای آشنا کردن و راهنمایی دانش آموزان به این رشته ها داشته باشند. مشاوران مدارس می توانند در درس برنامه ریزی تحصیلی و شغلی نسبت به آشنائی دانش آموزان به مشاغل موجود در جامعه و رشته های فنی و حرفه ای اقدام کنند.
۳. معلمان می توانند با تعیین تکالیفی در جهت فعالیتهای مربوط به مشاغل، ربط دادن مواد درسی با مشاغل، دانش آموزان را با رشته های فنی و حرفه ای آشنا و علاقه مند کنند.

۲-۶. پیشنهاد پژوهش برای آینده

۱. بررسی علل عدم تاثیر گذاری هدایت شغلی و مشاوره های مدرسه در انتخاب رشته های آموزشهای فنی و حرفه ای دانش آموزان

منابع و ماخذ^{۲۷}

۱. اصغری پور، ح (۱۳۸۹). کلیات راهنمایی و مشاوره. مشهد: نشر تمرین.
۲. ایزدی، ص (۱۳۸۳). ضرورت هدایت و راهنمایی تحصیلی، حرفه ای و شغلی. مهارت. شماره سی و دو. صص ۱۸-۲۵.
۳. حسینی، س (۱۳۹۱). مبانی راهنمایی و مشاوره شغلی. مرکز انتشارات علمی دانشگاه آزاد اسلامی.
۴. سازمان آموزش و پرورش استان مازندران (۱۳۹۰). آمار آموزش و پرورش استان مازندران.

^{۲۶} Discussion & Conclusion

^{۲۷} reference

بنجمین همایش ملی و چهارمین همایش بین المللی مهارت آموزی و اشتغال

۵. سالاری، ع (۱۳۸۴). بررسی نگرش دانش آموزان سال اول نظام جدید متوسطه و والدین آنها نسبت به شاخه فنی و حرفه ای و کاردانش در سطح دبیرستانهای استان یزد.
۶. سیف، ع (۱۳۸۳). روان شناسی پرورشی. تهران: نشر آگاه.
۷. شفیق آبادی، ع (۱۳۸۸). راهنمایی و مشاوره شغلی و حرفه ای و نظریه های انتخاب شغل. تهران: رشد.
۸. شفیق آبادی، ع (۱۳۹۰). راهنمایی و مشاوره تحصیلی و شغلی (مفاهیم و کاربردها). تهران: سمت.
۹. شهراسی، ف (۱۳۸۵). طراحی و تدوین دوره آموزشی تصمیم گیری شغلی با استفاده از تکنیک الگو گیری از نقش (Role Modeling). سازمان همیاری اشتغال فارغ التحصیلان جهاد دانشگاهی.
۱۰. صالحی عمران، ا (۱۳۸۳). مجموعه مقالات اولین همایش نقش آموزشهای فنی و حرفه ای در تحولات اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی. انتشارات اداره ی کل آموزش فنی و حرفه ای استان مازندران.
۱۱. صافی، ا (۱۳۸۸). راهنمایی و مشاوره در دوره متوسطه ایران و نقش مشاوران در این دوره. فصلنامه تعلیم و تربیت. انتشارات پژوهشکده تعلیم و تربیت. شماره چهارم.
۱۲. طهماسبی، م (۱۳۸۷). بررسی وضعیت هنرجویان شاغل به تحصیل در رشته های موفق و ناموفق شاخه فنی و حرفه ای. اداره کل آموزش و پرورش استان زنجان.
۱۳. دریکوند، خ (۱۳۹۰). بررسی عوامل موثر بر گرایش دانش آموزان به رشته های فنی و حرفه ای شهرستان خرم آباد از دیدگاه هنرجویان و دبیران. آموزش و پرورش استان لرستان.
۱۴. رشادمنش، ن (۱۳۷۸). بررسی تاثیر درس برنامه ریزی تحصیلی و شغلی بر نگرش تحصیلی و شغلی دانش آموزان دختر و پسر نظام جدید در سنندج. اداره کل آموزش و پرورش استان کردستان.
۱۵. معاونت آموزش وزارت آموزش و پرورش (۱۳۸۹). آئین نامه آموزشی دوره سه ساله متوسطه.
۱۶. معماری، ع (۱۳۸۵). بررسی عوامل موثر در گرایش دانش آموزان مستعد به رشته های فنی و حرفه ای. رساله ی کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علامه طباطبائی.
۱۷. مهرآرا، ع (۱۳۸۳). زمینه روان شناسی اجتماعی. تهران: انتشارات مهرداد.
۱۸. نامدار پور، ف (۱۳۷۹). بررسی تنوع و فراوانی مشکلات رفتاری، عاطفی، خانوادگی، تحصیلی و ... دانش آموزان دبیرستانی دختر شاهد و غیر شاهد واجد و فاقد پدر شهر اصفهان. رساله ی کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد واحد رودهن.
۱۹. هیلی، چ (۱۳۸۱). مشاوره حرفه ای برای معلمان و مشاوران. ترجمه طیبه زندی پور. تهران: انتشارات فردوسی.
۲۰. Al-Agil, Abdul Wahab Mohammed, (۲۰۱۳), Annual Report, Ministry Of Technical Education & Vocational Training, Republic Of Yemen.
۲۱. Gasskov, Vladimir, (۲۰۰۰). Managing vocational training systems: a handbook for senior administrators, International Labour Office, Geneva, Switzerland, pp. Xiv + ۲۷۸
۲۲. Akoojee, Salim, and McGrath, Simon (۲۰۰۶) BOOK REVIEW, Research Programme Resources Development, Human Sciences Research Council, Pretoria, South Africa, International Journal of Educational Development, Vol ۲۰. Issue ۰, ۰۸۶ - ۰۸۷